

PGS.TS. PHAN HỒNG LIÊN (Chủ biên)
TS. LÂM VĂN HÙNG - TS. NGUYỄN TRUNG KIÊN

TUYỂN TẬP

CÁC BÀI TẬP VẬT LÝ ĐẠI CƯƠNG

**DÙNG CHO CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÓ CÁC CHUYÊN NGÀNH
VẬT LÝ, VẬT LÝ KỸ SƯ VÀ VẬT LÝ KỸ THUẬT**

**TẬP MỘT
CƠ HỌC, NHIỆT HỌC VÀ VẬT LÝ PHÂN TỬ**

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

PGS.TS. PHAN HỒNG LIÊN (Chủ biên)
TS. LÂM VĂN HÙNG - TS. NGUYỄN TRUNG KIẾN

TUYỂN TẬP CÁC BÀI TẬP VẬT LÝ ĐẠI CƯƠNG

*Dùng cho các trường Đại học có các chuyên ngành
Vật lý, Vật lý - Kỹ sư và Vật lý - Kỹ thuật*

TẬP MỘT: **CƠ HỌC, NHIỆT HỌC
VÀ VẬT LÝ PHÂN TỬ**

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

Lời nói đầu

Bộ sách này là Tuyển tập các bài tập Vật lý đại cương dùng cho các trường Đại học có các chuyên ngành về Vật lý, Vật lý - Kỹ sư và Vật lý - Kỹ thuật. Bộ sách được biên soạn theo chương trình của các trường Đại học trong nước và các nước tiên tiến, mà tiêu biểu là các trường Đại học Liên bang Nga. Các bài tập trong bộ sách này là những bài tập tiêu biểu được lựa chọn trong "Tuyển tập các Bài tập Vật lý đại cương" do nhóm tác giả V.A. Ovtinkin, D.A. Daikin, S.M. Kozel, V.G. Leiman, G.R. Lokshin và E.R. Prut biên soạn và một số bài tập khác.

Đây là những bài tập rất có giá trị cả về lý thuyết và thực tiễn, đã được đưa vào chương trình giảng dạy cho nhiều trường Đại học Tổng hợp Kỹ thuật của Liên bang Nga và cho nhiều thế hệ sinh viên, cũng như học sinh các khối chuyên Lý của Việt Nam.

Vì vậy, chúng tôi quyết định cố gắng công bố Tuyển tập này nhằm mục đích cao nhất là chuyên tới đồng nghiệp và các bạn sinh viên quan tâm đến Vật lý Kỹ thuật một tài liệu mới, có tính hệ thống để hỗ trợ cho việc nghiên cứu và học tập.

Bộ sách này gồm ba tập:

Tập I: Cơ học, Nhiệt học và Vật lý phân tử;

Tập II: Điện Từ và Quang học;

Tập III: Vật lý nguyên tử và hạt nhân, cấu trúc của vật chất.

Nhóm biên soạn xin chân thành cảm ơn nhà báo, dịch giả Phạm Văn Thiều - Hội Vật lý Việt Nam đã đóng góp nhiều ý kiến quý báu cho bộ sách.

Lần đầu tiên xuất bản, chắc chắn sẽ không tránh khỏi những thiếu sót. Chúng tôi rất mong nhận được ý kiến đóng góp của độc giả để lần xuất bản sau sách được tốt hơn. Mọi ý kiến xin gửi về: Công ty Cổ phần Sách Đại học - Dạy nghề, Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam, 25 Hàn Thuyên - Hà Nội.

Nhóm biên soạn

MỤC LỤC

Lời nói đầu	3

ĐỀ BÀI

Phần I. CƠ HỌC

§1. Động học chất điểm	5
§2. Động lực học chất điểm. Tĩnh học	8
§3. Chuyển động của các vật có khối lượng thay đổi	17
§4. Công, năng lượng, động lượng. Định luật bảo toàn động lượng và năng lượng. Sự va chạm	23
§5. Dao động điều hoà của chất điểm	36
§6. Mômen động lượng. Định luật bảo toàn mômen động lượng	45
§7. Lực hấp dẫn	49
§8. Thuyết tương đối	67
§9. Chuyển động phẳng của vật rắn	73
§10. Dao động của vật rắn. Sóng	100
§11. Chuyển động của vật rắn trong không gian. Con quay hồi chuyển	113
§12. Hệ quy chiếu không quán tính	118
§13. Biến dạng đàn hồi	129
§14. Động lực học chất lỏng	133

Phần II. NHIỆT HỌC VÀ VẬT LÝ PHÂN TỬ

§1. Khí lý tưởng. Công, nhiệt lượng, nội năng. Nguyên lý thứ nhất của nhiệt động học. Nhiệt dung	140
§2. Vận tốc âm thanh. Chuyển động của chất khí	156
§3. Các chu trình. Tính toán công, nội năng, các hiệu ứng nhiệt và hệ số hiệu suất	158
§4. Entropi. Các quá trình thuận nghịch và không thuận nghịch	166
§5. Thế nhiệt động	177
§6. Khí thực. Khí VandecVan	184
§7. Phân bố Maxwell	194
§8. Phân bố Boltzmann	203
§9. Sự thăng giáng. ý nghĩa thống kê của entropi	211
§10. Các hiện tượng vận chuyển. Sự dẫn nhiệt. Chuyển động Brown	215
§11. Chuyển pha	233
§12. Các hiện tượng bề mặt	247

LỜI GIẢI VÀ HƯỚNG DẪN

Phần I. CƠ HỌC

§1. Động học chất điểm	256
§2. Động lực học chất điểm. Tĩnh học	259
§3. Chuyển động của các vật có khối lượng thay đổi	265
§4. Công, năng lượng, động lượng. Định luật bảo toàn động lượng và năng lượng. va chạm	268
§5. Dao động điều hoà của chất điểm	278
§6. Mômen động lượng. Định luật bảo toàn mômen động lượng	283
§7. Lực hấp dẫn	285
§8. Thuyết tương đối	304
§9. Chuyển động phẳng của vật rắn	311
§10. Dao động của vật rắn. Sóng	332
§11. Chuyển động của vật rắn trong không gian. Con quay hồi chuyển	339
§12. Hệ quy chiếu không quán tính	342
§13. Biến dạng đàn hồi	352
§14. Động lực học chất lỏng	355

Phần II NHIỆT HỌC VÀ VẬT LÝ PHÂN TỬ

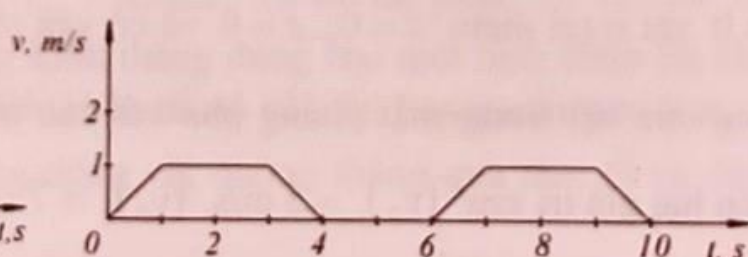
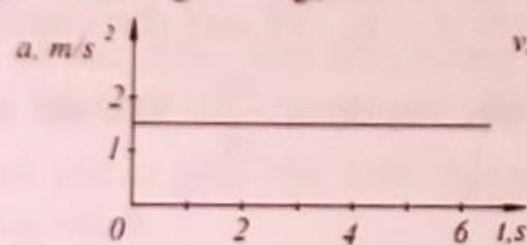
§1. Khí lý tưởng. Công, nhiệt lượng, nội năng. Nguyên lý thứ nhất của nhiệt động học. Nhiệt dung	360
§2. Vận tốc âm thanh. Chuyển động của chất khí	372
§3. Các chu trình. Tính toán công, nội năng, các hiệu ứng nhiệt và hệ số hiệu suất ..	374
§4. Entropi. Các quá trình thuận nghịch và không thuận nghịch	379
§5. Thế nhiệt động	387
§6. Khí thực. Khí Vandec Van	393
§7. Phân bố Maxwell	401
§8. Phân bố Boltzmann	410
§9. Sự thăng giáng. ý nghĩa thống kê của entropi	414
§10. Các hiện tượng vận chuyển. Sự dẫn nhiệt. Chuyển động Brown	421
§11. Chuyển pha	436
§12. Các hiện tượng bề mặt	446
PHỤ LỤC	455
TÀI LIỆU THAM KHẢO	457

ĐỀ BÀI

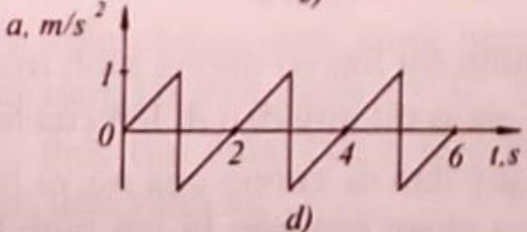
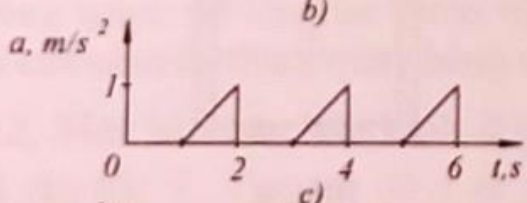
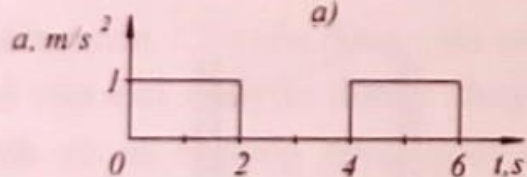
Phần 1 CƠ HỌC

§1. ĐỘNG HỌC CHẤT ĐIỂM

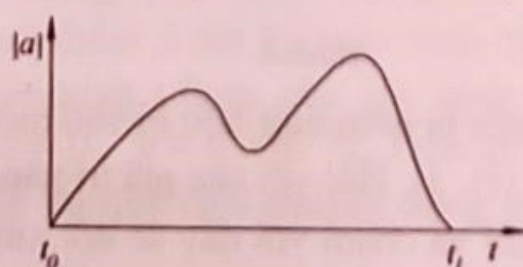
1.1. Vẽ đồ thị biểu diễn sự phụ thuộc của vận tốc các vật vào thời gian, nếu đồ thị gia tốc a của chúng có dạng như trên hình 1 (vận tốc ban đầu của các vật đều bằng không)¹.

Hình 2

Hình 1

Hình 3

1.2. Vẽ đồ thị biểu diễn sự phụ thuộc của quãng đường và gia tốc của một vật vào thời gian, nếu vận tốc là hàm thời gian và cho trên hình 2 (xem chú thích bài tập 1.1).

¹ Ở các đồ thị trên ta đã giả thiết rằng gia tốc trong một số thời điểm nào đó biến đổi đột ngột. Chúng ta làm thế cốt để đơn giản. Thực tế gia tốc có thể biến đổi rất nhanh nhưng không thể biến đổi đột ngột, bởi vì chúng là các hàm liên tục của thời gian. Khi gia tốc biến đổi đột ngột thì đồ thị của vận tốc bị gãy khúc. Ta giả thiết cũng tương tự đối với bài 1.2.